

POBLET
DESAPAREGUT

A. BALCELLS / ARXIU DAMIÀ AMORÓS

POBLET

DESAPAREGUT

Alexandre Rebollo - Damià Amorós

Monestir de Poblet

POBLET DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2023

© dels textos: Alexandre Rebollo Sánchez

© dels textos: Damià Amorós Albareda

© del pròleg: fra Octavi Vilà Mayo

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Monestir de Poblet
Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà

Amb el suport de:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Arxiu Ramon Orga

Acrònims:

ACCB (Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà)

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

AFMAMT (Arxiu fotogràfic del Museu d'Art Modern de Tarragona)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

APSGVD (Arxiu Parroquial de Sant Genís de Vilassar de Dalt)

@catalunyadesapareguda @efados

@catalunyades @efados

@catalunyadesapareguda @Editorial Efadós

ISBN 978-84-19239-89-1

DL B-1986-2023

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La vida és feta de petits instants

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La fotografia i el monestir de Poblet

Pàg. 12

FORTALESA RELIGIOSA

Entre la porta de Prades i la porta Reial

Pàg. 62

EL MONESTIR DE POBLET

Símbol i ensenya d'un país

Pàg. 152

EL TERME DE POBLET

Més enllà de les muralles

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA VIDA ÉS FETA DE PETITS INSTANTS

Fra Octavi Vilà Mayo, O. Cist. Abat de Santa Maria de Poblet

La vida és feta de petits instants, de curts moments que, units l'un amb l'altre, van configurant la nostra història personal, i la suma d'històries personals conforma la història col·lectiva, de comunitats i nacions. Des de sempre hem tingut la temptació de retenir alguns d'aquests moments concrets, d'immortalitzar-los o fins i tot d'idealitzar-los d'alguna manera, i la fotografia ens ha ajudat, i molt, a aconseguir-ho. Una fotografia recull de vegades molt més que el que nosaltres puguem captar i recordar tot i haver-hi estat presents; recull escenaris, personatges, actituds, gestos, mirades que tal volta se'ns escaparen

en el moment concret en què es van produir i que, amb una fotografia, no solament tenim l'oportunitat de recordar sinó també d'analitzar amb deteniment. Cert és que també de vegades una fotografia no reflecteix tota la realitat i es limita a recollir una situació puntual, sovint massa formal i poc ajustada al conjunt de la realitat, que acaba creant una falsa impressió en els qui no han viscut els fets.

El que avui teniu entre les mans no és solament un recull de fotografies que podem mirar i observar amb més o menys curiositat o fins i tot nostàlgia; el que ara teniu entre els mans és un recull de la història d'un monument i d'una comunitat, feta, com totes, de petits instants que en un moment donat un fotògraf o un altre va

recollir amb la voluntat de perpetuar-los. Hi trobareu escenaris que avui ja no són exactament els mateixos, perquè aquest recull inclou també una part del procés de restauració d'aquest monument singular que és Poblet, Patrimoni Mundial des del 1991. Hi trobareu personatges que habitaren i restauraren la vida monàstica a Poblet, és a dir, l'ompliren del sentit que des de sempre ha tingut, perquè aquest lloc fou fundat a mitjan segle XII per ser un fogar espiritual, cultural i social, i aquesta missió encara perdura. També hi trobareu personatges que el visitaren, uns moguts pel romanticisme que aquelles ruïnes despertaven, d'altres motivats per l'afany de restaurar-ne la passada esplendor o cridats per l'espiritualitat que es desprenia i es desprèn d'aquestes pedres, i també d'altres que hi vingueren a cercar la satisfacció de les seves mires personals; a tots, la història els ha posat al seu lloc i el Senyor, jutge rectíssim, els haurà fet objecte de la seva immensa misericòrdia.

Us convido, us convidem tota la comunitat, a fullejar amb calma aquesta obra, a passar-ne les pàgines amb atenció i amb l'expectació de descobrir-hi quelcom alhora ja sabut i alhora novell. Els seus autors són molts bons coneixedors de Poblet i de l'art material i espiritual que s'hi atesora; confieu en el seu bon criteri perquè no solament els ha mogut a fer aquesta selecció el punt de vista professional i rigorós que els caracteritza, sinó, a més, i sobretot, el seu amor per Poblet, demostrat de tantes i de tan diverses maneres.

Si Déu vol, queden moltes pàgines d'aquesta història encara per passar, però les que fins aquí s'han recollit han estat cabdals. Recorreu-les com si féssiu un viatge en el temps, sense presses, mirant de situar-vos davant de cada fotografia amb interès i deixant-vos sorprendre.

Gràcies a tots els qui heu fet possible aquest llibre, enhorabona pel resultat, i a vosaltres, lectors, bona lectura.

Introducció

LA FOTOGRAFIA I EL MONESTIR DE POBLET

Alexandre Rebollo - Damià Amorós

En essència, tota fotografia és sempre una il·lusió, un instant capturat que només existeix sobre la placa de vidre, paper o qualsevol altre suport i que mai més tornarà a repetir-se. Perquè el temps és inexorable i passa de pressa, i en el mateix instant de prémer el disparador tot el que hi ha dins del camp de l'objectiu ja ha canviat, encara que als nostres ulls sigui imperceptible.

Curiosament, el naixement i el desenvolupament d'aquest nou art –la fotografia– que havia de canviar-

ho tot coincideix en el temps amb la desfeta del monestir de Poblet. Exclaustrat el 1835 a conseqüència de la desamortització de Mendizábal, li esperaven dècades d'espòlis, robatoris i penúries entre sostres ensulsits i parets velades de sutge. D'ençà que el comte Ramon Berenguer IV va promoure i permetre la seva construcció al segle XII, el reial monestir de Santa Maria de Poblet va esdevenir un dels centres del poder dins i fora de la Corona. I a la força això havia de materialitzar-se en els seus murs, potents, sòlids, colgats d'escuts heràldics i amb marques de picapedrer i traça d'artistes d'arreu. Tot plegat, com dèiem, al segle XIX quedà anorreat i es

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU RAMON ORGA

AMB UNA IMATGE

Aquest llibre vol ser un recull d'imatges d'un Poble que encara trobem, però que al mateix temps ens ha desaparegut. Ens resten les pedres, les sales, els noms i potser els usos, però passen les persones, les obres d'art, les plantes, els animals... El pas del temps al monestir de Poblet.

UNA JORNADA A POBLET

El monestir de Poblet i el seu entorn natural, actual paratge natural d'interès nacional de la vall del monestir de Poblet, són lloc tradicional d'esbarjo, oci i esport. En aquesta imatge de mitjan segle xx, un grup d'escolans i un eclesiàstic al mirador de la Pena, un dels balcons privilegiats sobre el monestir i la comarca.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACCB - Col·lecció de FOTOGRAFIES - ARXIU FAMÍLIA ALSAMORA-DEBAT

revestí de l'aura romàntica, molt pròpia de l'època, mostrant la ruïna i l'abandó, un escenari perfecte per a un moviment associatiu i excursionista a les beceroles que trobava en aquelles velles restes de Poblet l'essència del país.

Un d'aquests caminants, l'escriptor lleidatà Joan Santamaria, el va visitar als anys vint en un dels seus trajectes pel Principat i que van desencadenar la publicació de *Visions de Catalunya*. En ser-hi al davant, el va definir a la perfecció: «Que bell ets, Poblet, que bell i abandonat!». Per ventura, no havia de durar per sempre i, amb la creació del Patronat del Reial Monestir de Poblet l'any 1930 i la figura d'Eduard Toda com a impulsor, s'inicia el ressorgiment del monestir amb la restauració dels espais i la recuperació de la comunitat. I això ha arribat fins als nostres dies, en què Poblet torna a lluir com mereix.

El que teniu a les mans, per tant, és un llibre fet de totes aquestes il·lusions capturades per la càmera d'eminentes o aficionats fotògrafs com Salvany, Mas o Vallvé, entre molts altres, i servades en arxius de mig país. Moments únics del monestir de Poblet que retraten uns espais i un temps que s'han esvaït per complet i només perviuen en aquestes instantànies. Com si es tractés d'una excursió, el llibre es divideix en tres capítols, començant per les vistes panoràmiques i generals que hom es troba quan s'hi acosta i va superant els diversos recintes emmurallats que guarden Poblet, fins a arribar al moll de l'os, el claustre, l'església i la resta de dependències d'aquest gegant de pedra, que ocupen el gruix de les pàgines. Finalment, en el darrer capítol s'explora el seu entorn, un espai privilegiat dins la Conca de Barberà i les muntanyes de Prades. Acompanyeu-nos, doncs, en aquest viatge que tot just comença.

HERMENEGILD VALLVE / DIPUTACIÓ DE TARRAGONA - AFMAMT - DIGITALITZACIÓ ALBERICH FOTOGRAFS

FORTALESA RELIGIOSA

Entre la porta de Prades i la porta Reial

Com si es tractés d'una fortalesa militar de primer ordre, el monestir de Poblet es presenta envoltat de diversos perímetres emmurallats que cal superar per arribar al centre, el monestir pròpiament dit. Potents murs aixecats al segle XIV per impressionar el visitant, persuadir l'atacant i esdevenir símbol, ensenya i record d'un temps gloriós. Tanmateix, no sempre han restat ufanosos com ara i en el passat els atzucacs de la història van fer-hi estralls, com bé mostren les fotografies que segueixen aquestes paraules.

En aquest primer capítol iniciem el viatge des de fora cap a dins, apropant-nos lentament i des dels camins que l'envolten a les muralles de Poblet per travessar-les. Primer, per la porta de Prades, després, per la porta Daurada, custodiada per la capella de Sant Jordi, i finalment, fent cap davant per davant de la façana barroca de l'església i, especialment, de la colossal porta Reial, flanquejada per dues torres coronades per matacans i espitlleres des de les quals vigilar els qui s'hi acosten, com nosaltres.

CAPTIVANT DES DE LLUNY

La silueta del monestir de Poblet des de la llunya-
nia es dibuixa sobre el
massís de les muntanyes
de Prades i als peus dels
camps sembrats de vinya
i olivera. Aquesta vista,
captivadora dels sentits, ha
estat l'objectiu de molts dels
fotògrafs que han capturat
Poblet ja des dels camins
que hi menaven, com es veu
en aquesta panoràmica feta
des de les vinyes que envol-
ten el recinte emmurallat i
sota les branques d'un parell
d'ametllers, conreu també
característic de la Conca.

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU RAMON ORGA

